

ERGENLERİN ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE SÜREKLİ KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Zeynep KARATAŞ

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

zeynepkaratas1972@hotmail.com

Özet

Bu araştırmada, ergenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyleri açısından algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı puanlarının farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Burdur ili Merkez ilçesinden iki ortaöğretim okulundan seçilen 85 kız 115 erkek toplam 200 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada ergenlerin algılanan sosyal destek düzeylerini belirlemede Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği, sürekli kaygılarını belirlemede Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde gruplar arasında farklılık olup olmadığını incelemek için İki Yönlü MANOVA kullanılmıştır. Bulgular; öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından sosyal destek puanlarının farklılaştığını sürekli kaygı puanlarının farklılaşmadığını göstermiştir. Bulgular alan yazın ışığında tartışılmış ve alanda çalışanlar ile yeni yapılacak çalışmalara ilişkin çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Sosyal Destek, Sürekli Kaygı, Ergenler

INVESTIGATION OF ADOLESCENTS' PERCEIVED SOCIAL SUPPORT AND TRAIT ANXIETY LEVELS

Abstract

In this study, it has been investigated whether perceived social support and trait Anxiety scores of adolescents differ in terms of gender, and class level. 200 adolescents (85 girls, 115 boys) chosen from two high schools in the center town of Burdur have formed the study group. In this study, The Social Support Assessment Scale for Child and Adolescent Trait Anxiety Inventory has been used. In the analysis of the obtained data, Two Way MANOVA has been used. Findings have shown that perceived social support scores differ in terms of gender and in terms of class level, trait anxiety scores not differ in terms of gender and in terms of class level The findings are discussed in the light of the literature and field studies related to new researchers and various suggestions were made.

Key Words: Perceived Social Support, Trait Anxiety, Adolescents.

Giriş

Birey toplum içinde doğar, toplum içinde gelişir ve büyür. Bu süreç içerisinde çeşitli durumlarla karşılaşır ve bu durumlarla baş etmeye çalışır. Hoş ve hoş olmayan duyguların (sıkıntıların, üzüntülerin, kaygıların, korkuların ve sevinçlerin vb.) yaşanması her bireyde farklı şekillerde gelişmesine rağmen kişilerin bu durumlarda yanlarında destek sistemlerinin olması başa çıkma mücadelelerinde onlara katkı sağlar. Birey toplumsal bir varlık olmasından kaynaklanan ve bu durumdan doğan bir destek ağı içerisinde olmak ister. Bu ağ bireyin iyi olma durumunu etkiler.

Sosyal destek, sağlıklı olma davranışlarının sürekliliğinde önemli değişkenlerden birisi olarak ifade edilmekte (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008); ve "kişinin sevildiğine, değer verildiğine, önemsendiğine ve bir sosyal ağın üyesi olduğuna inanmasını sağlayan bilgi" şeklinde tanımlanmaktadır (Cobb, 1976). Sosyal destek diğerlerinden yardım alma ve ait olma duygusunu arttırarak genel iyilik haline önemli bir katkı sağlamaktadır.

Sosyal desteğin yokluğu özellikle çocuk ve ergenlerde fiziksel ve duygusal sorunlar açısından bir risk etkeni olarak ele alınırken; yapılan araştırmalarda; ergenlerin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları yüksek düzeyde sosyal destek ile olumlu benlik saygısı (Hoffman, Ushpiz ve Levy-Shiff, 1988), daha yüksek duygusal fonksiyon (Colarossi ve Eccles 2003) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Düşük sosyal destek ise madde kullanımı, suça yönelik davranışlar, kaygı ve olumsuz duygulanımın önemli bir yordayıcısı olarak gösterilmektedir (Friborg, Hjemdal, Rosenvinge ve Martinussen, 2003; Mason, 2004; Holt ve Espelage, 2005). Bununla beraber, düşük aile desteği ile genel psikolojik stres ve duygusal problemler (Demaray, Malecki, Davidson, Hodgson ve Rebus, 2005) kaygı, korku ve yalnızlık duygusu (Kulaksızoğlu, 2002); depresyon (Colarossi ve Eccles, 2003); yüksek risk alma ve şiddete yönelik davranışlar (DuRant, Cadenhead, Pendergrast, Slavens ve Linder, 1994) ve ergen intiharları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki belirlenmiştir (Cotton ve Range, 1996).

Sosyal destek kuramlarından Tampon Kuramı'na göre; sosyal destek, kişileri yaşamdaki stres kaynaklarından koruyan bir tampon işlevi görmektedir. Güçlü sosyal destek sistemlerine sahip olan bireylerin, stresli yaşam olayları ile başa çıkma (Shonkoff, 1984; Callaghan ve Morrissey, 1993); psikolojik sorunların üstesinden gelmede daha başarılı oldukları (Lara, Leader ve Klein, 1998); daha düşük kaygı ve depresyon belirtileri ile davranış sorunları yaşadıkları belirlenmiştir (Barrera, Fleming ve Khan, 2004).

Gelişen organizmanın, kendisini çevreleyen koşullardan büyük oranda etkilendiği ilkesine dayanan çevresel model, çocuğun içinde yer aldığı çoklu sistemler, çevreler, bağlamlar ve bunlar arasındaki etkileşim ve bağlantılardan söz etmektedir. Bu modele göre, çocuğu çevreleyen koşullar dört katmandan oluşmaktadır. Bu dört katman sırasıyla, bir kültür ya da alt kültür tanımlayan geniş

kurumsal örüntüleri kapsayan ve en dıştaki katmanı oluşturan makrosistem; çocuğun gelişiminde dolaylı etkisi bulunan koşulları temsil eden egzosistem; çeşitli mikrosistemler arasındaki ilişkilerden oluşan mezosistem ve aile, okul, arkadaş grubu gibi çocuğun doğrudan iletişim içinde olduğu çevreleri tanımlayan mikrosistemdir (Greenberg ve ark., 2001, Sheridan ve ark., 2004'den aktaran Gökler, 2007). Sosyal desteğin kuramsal temeli Kurt Lewin'in alan kuramı ve davranış tanımına dayanır. Lewin yaşam alanını belirli bir zamanda bireyin davranışını etkileyen etmenlerin tümü, davranışı ise çevre ve bireyin fonksiyonları olarak tanımlamaktadır. Lewin'in davranış tanımında yer alan çevre kavramı psikolojik çevreyi de içinde barındırır. Bireyin davranışlarına değişiklik yapabilmek için psikolojik çevresinde de değişiklik yapmak gerekir. Bireyin sosyal destek sistemi onun psikolojik çevresinde yer almaktadır (Yıldırım, 1997).

Sosyal desteğin eksikliği ve yokluğu bir sistem içerisinde olan ve o sistemi psikolojik çevresi haline getiren bireyi kaygılandırabilir. Kişi kendini sosyal destekten yoksun hissettiğinde tehlikede hissedebilir. İnsanlar tehlikeli durumlarda bir miktar kaygı duyar. Bu evrensel ve normal bir insan duygusudur. Kaygı insanı yaratıcı bir duruma sevk ettiği gibi onu, engelleyici özelliklere de sahip olabilir. Kaygı çok geniş olarak kullanılan bir kavramdır. Korku, fobi ve stres kavramları ile de yer değiştirilerek kullanılabilir. Korku, algılanan bir tehlike karşısında, duyuşsal, bilişsel, davranışsal ve fizyolojik tepkilerdir. Genellikle belli bir nesne veya kavrama gösterilir ve kişinin kendini korumasında önemli bir araçtır. Fobi tehlikenin dışında çoğunlukla mantıkdışı, özel bir korku durumudur (Robinson ve diğ. 1992'den Akt. Erkan, 2002). İnsanın içinde bulunduğu çevrenin, ortamın ve koşulların dışında oluşur. Fobinin içeriği ve şiddeti düşünceyle, mantıkla anlatılamaz, açıklanamaz; iradeyle denetlenemez, engellenemez ve önlenemez (Köknel, 1995).

Kaygı, tehdit edilen, meydan okunan bir ortamda, bireyin kendisini yetersiz görmesidir. Birey yüz yüze geldiği bir durum süresince, kişisel yetersizliklerinin, arzu edilmeyen sonuçları üzerinde odaklanır. Kaygı, olaylar tarafından oluşturulmaz, kişilerin mantıksız inançları kaygıya sebep olabilir. Yani önemli olan o duruma yüklenen anlamdır (Wilde, 1995). Kaygı ile ilgili kuramsal çerçeve incelendiğinde, Spielberg ve arkadaşlarına (1970) göre kaygı durumluk ve sürekli kaygı olarak iki temel bileşene ayrılır. Durumluk kaygı, bireyin içinde bulunduğu durumdan dolayı hissettiği öznel korku, sürekli kaygı ise bireyin kaygı durumuna olan yatkınlığı olarak tanımlanmaktadır. Durumluk kaygı tehlikeli olarak nitelendirilen durumlar öncesinde ya da bu durumlar sırasında ortaya çıkar ve genellikle mantıklı bir sebebe bağlı ve diğerlerince de nedeni anlaşılabilen bir kaygı çeşididir. Bireyin içinde bulunduğu durumla doğrudan bağdaşmayan, çevreden gelen tehlikelere bağlı olmayan, diğerleri tarafından nedeni açıkça anlaşılabilen kaygı türü ise sürekli kaygı olarak tanımlanmaktadır (Spielberger ve ark., 1970'den aktaran Öner ve LeCompte, 1983). Yoğun yaşanmadıktan sonra normal insani bir duygu olan kaygı çeşitli durumlarda bireyin yaşantısında istenmedik sonuçlara neden olabilir (Eisen ve Kearney, 1995). Ders başarısının düşmesi, derse yoğunlaşmama, kişisel

ilişkilerden kaçınma, sosyal ortamlardan kaçınma, başarısızlık ve içe kapanma gibi belirtiler sürekli kaygı yaşayan bireylerde gözlenebilir. Ayrıca yaşanan yoğun kaygı duyarlılığı bireyin ileriki yaşamında kaygı bozukluğunun öncüsü olabilir (Weems, Taylor, Marks ve Varela, 2010).

Alan yazında da görülebileceği gibi ergenlerin psikolojik sağlığı ile ilgili çeşitli değişkenleri araştıran birçok çalışma vardır. Çalışmaların içerisinde bu çalışmanın konusu olan sosyal destek ve sürekli kaygıyı ele alan çeşitli çalışmalar olduğu da gözlenmektedir. Bu çalışmalar incelendiğinde Kahriman ve Polat (2003), ergenlerde aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemişler ve aileden ve arkadaştan alınan sosyal destek arttıkça benlik saygısının yükseldiğini saptamışlardır. Ham, Hayes ve Hope (2005), sosyal kaygısı olan bireylerde sosyal destekte cinsiyet farklılıklarına bakmışlar anlamlı sonuçlara ulaşamamışlardır. Calvete ve Connor-Smith (2006), Amerikan ve İspanyol öğrencilerde algılanan sosyal destek, stres semptomları ve baş etme üzerine yaptıkları çalışmada kültüre bağlı özellikler ve anlamlı ilişkiler saptamışlardır. Öztürk, Sevindik ve Yaman (2006) öğrencilerde yalnızlık ve sosyal destek ile bunlara etki eden faktörleri incelemişler ve öğrencilerin düşük düzeyde kendilerini yalnız hissettikleri ve ana baba tutumunun sosyal destekle ilişkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Demirtaş (2007), ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek, yalnızlık ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında ilişkiyi incelemiş ve anlamlı ilişkiler tespit etmiştir. Kahriman ve Yeşilçiçek (2007), aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin annenin eğitim düzeyi, arkadaş grubu, derslerde söz alma, kendi ve karşı cins ile arkadaşlık kurma duygularını ifade etmede güçlük çekme gibi değişkenlerden etkilendiğini belirlemiştir. Arıcıoğlu (2008), Eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin bölüm, sınıf, yaş ve ailenin aylık geliri açısından farklılık göstermediğini, cinsiyet, ikamet edilen yer ve yaşamın çoğunun geçtiği yer açısından anlamlı farklılıklar gösterdiğini saptamıştır. Çeçen (2008), Yılmaz, Yılmaz ve Karaca (2008), üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerini incelemişler anlamlı farklılıklara ulaşmışlardır. Kartal ve Çetinkaya (2009), öğrencilerin algıladıkları sosyal desteklerinin cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri açısından farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Ünsar, Kurt-Sadırlı, Demir, Zafer ve Erol (2009), üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeylerini incelemişler ve sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Yamaç (2009), üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ve stresle başa çıkma stillerini incelemiş ve anlamlı sonuçlar saptamıştır. Savi-Çakar ve Karataş (2011), ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğunu ve sosyal destek düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Coşkun ve Akkaş (2009), 150 engelli çocuğu olan anne ile çalışmış ve annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Ayrıca eğitim düzeyi ve gelir düzeyi yüksek annelerin sürekli kaygı düzeylerinin düşük ve sosyal destek düzeylerinin de yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Sarı, Khorshid ve Eşer (2011), hastaneye yatan hastaların algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki

bulamamışlardır. Ayrıca alan yazında ergenlerin kaygı durumlarını araştıran çeşitli çalışmalar da göze çarpmaktadır. Bu çalışmalarda çeşitli değişkenler açısından sürekli kaygı incelenmiş ve sürekli kaygıda cinsiyet farklılıklarına da değinilmiştir (Girgin, 1990; Özusta, 1995; Hovardaoğlu, 1997; Akboy, 1998; Sekmenli, 2000, Kapıkıran, 2001; Canbaz, Sünter ve Pekşen; 2005; Gürsoy, 2006; Metin, Özkoç, Özer ve Beydağ 2008; Özyürek ve Demiray, 2010)

Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde algılanan sosyal destek değişik yaş gruplarında farklı değişkenlerle araştırılmış fakat ergenlerin kaygıları ile algıladıkları sosyal desteğin birlikte ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın alanda var olan çalışmaları destekleyeceği ve yeni yapılacak çalışmalara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve sürekli kaygıları betimsel olarak saptandığında yeni deneysel çalışmalara da ışık olabileceği öngörülmektedir. Ergenlerin sosyal destek algılamaları ve kendilerini ne ölçüde kaygılı hissedip hissetmedikleri kimlik gelişimleri açısından da önemli olduğundan betimsel içerikli bu çalışmanın sonuçlarına göre ergen grupları ile farklı çalışmalar yapılmasını da beraberinde getirebilecektir.

Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, ergenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyleri açısından algıladıkları sosyal destek ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesidir.

Bu amaç doğrultusunda çalışmanın alt amacı ergenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı puanları arasında anlamlı farklılıklar var mıdır? Şeklindedir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma ergenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyleri açısından algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik betimsel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Burdur Merkez ilçesinde bulunan resmi orta öğretim kurumlarından Cumhuriyet Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesinden 85 kız (%42,5) 115 erkek (%57,5) toplam 200 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu öğrencilerin 76'sı (%38) 9. sınıf, 78'i (%39) 10. sınıf, 25'i (%12,5) 11. sınıf, 21'i (%10,5) 12. sınıftır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ergenlerin sosyal destek düzeylerini belirleyebilmek için Dubow ve Ullman (1989) tarafından geliştirilen Gökler (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği, sürekli kaygı düzeylerini belirlemek için Spielberger ve arkadaşları tarafından 1970' de

geliştirilen, Öner ve LeCompte tarafından (1983) Türkçeye uyarlanan Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Veri toplama araçları ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği: Dubow ve Ullman (1989) tarafından geliştirilen ölçek çocuğun kendisini, içinde yer aldığı sosyal ağ tarafından ne derece sevilen, ilgi gösterilen, değer verilen ve kabul edilen biri olarak değerlendirdiğini ölçmektedir. Bu doğrultuda çocukların aile, arkadaş (yakın arkadaşlar ve sınıf arkadaşları) ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal desteğe ilişkin algılarını değerlendirmektedir. Ölçek ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinden başlayarak ergenlik döneminin sonundaki bireylerin yaş aralığına kadar uygulanabilmektedir (Dubow ve Ullman, 1989'dan aktaran Gökler, 2007). Ölçek Gökler (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmış; 5'li likert tipi bir ölçek olup (1=hiçbir zaman, 2=nadiren/çok ender olarak, 3=bazen, 4=çoğu zaman, 5=her zaman), 41 maddeden oluşmaktadır. Yapılan faktör analiz sonucunda ölçeğin maddeleri üç faktör altında toplanmıştır: 1. Faktör: Arkadaş Desteği (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31) toplam varyansın %14.83'ünü; 2. Faktör: Aile desteği (11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22), %13.45'ini; 3. Faktör ise: Öğretmen Desteği (32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41) %11.94'ünü açıklamıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliliği ($r=-.62$; $p<0.01$) ve alt boyutları için elde edilen iç tutarlık katsayıları sırasıyla .89, .86 ve .88 olarak hesaplanmış; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı tüm ölçek için .49 ($p<0.01$); iki-yarım güvenilirliği (Guttman) .82 olarak belirlenmiş; madde-toplam güvenilirliği maddelerin toplam puanla ilişkisinin .34 ile .64 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise .93'tür. Ölçekten 41-205 arası puan alınabilmektedir (Gökler, 2007). Bu araştırmada tüm ölçek maddeleri için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır.

Sürekli Kaygı Envanteri: Spielberger ve ark. tarafından 1970 yılında geliştirilen envanter Öner ve LeCompte tarafından (Öner ve LeCompte, 1983) Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinde, Kuder-Richardson Güvenirliği: Sürekli Kaygı Envanteri için .83 ile .87 arasında bulunmuştur. Madde Güvenirliğinde, madde güvenilirliği korelasyonları, sürekli kaygı ölçeği için .34 ile .72, arasındadır. Test tekrar test güvenilirliğinde Hacettepe ve ODTÜ ile Kara Harp Okulunda ölçekler 5 ayrı öğrenci grubuna 10, 15, 30, 120 ve 365 gün arayla normal sınıf koşullarında iki kez uygulanmıştır. Sonuçlar test tekrar test güvenilirlik katsayılarının sürekli kaygı ölçeği için .71 ile .86 arasında değiştiğini göstermiştir. Yine Öner (Öner, 1977'den aktaran Öner ve LeCompte, 1983), değişik zaman ve koşullarda yaptığı uygulamalarda durumluk ve sürekli kaygı puanları arasındaki korelasyonların ortalama .62 civarında ve önemli seviyede olduğunu bulmuştur. Tüm bu veriler sürekli kaygı ölçeğinin kuramsal yapı geçerliğini sağlamlaştırıcı nitelikte bulunmuştur. Kriter Geçerliğinde ise sürekli kaygı ortalama puanları, normalleri ve psikiyatrik hastalığı olan bireyleri anlamlı olarak birbirinden ayırt edici bulunmuştur (Öner ve LeCompte, 1983). Ölçek 20 ifadeden oluştuğuna göre ölçekten elde edilen toplam puan değeri 20 ile 80 puan arasında değişebilir. Puanın yüksek olması kaygı seviyesinin yüksek olduğuna işaret eder. Karataş (2011) ergen grupları ile yaptığı

çalışmada ölçeğin iç tutarlık analizinde Sürekli Kaygı Envanteri için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısını .72 olarak bulmuştur. 1399 ortaokul ve lise öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada, ölçeğin Almanya'dan dönüş yapan öğrenciler ile yerli öğrencileri başarılı bir biçimde ayırdedebildiği belirtilmektedir. Ayrıca geri dönüş yapan 17 yaş ve üzerindeki öğrencilerin daha küçük yaştaki öğrencilere göre sürekli kaygı puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca 11-19 yaş arası toplam 957 ergen ile yapılan bir başka çalışmada da, sosyal içerikli çeşitli kaygılar ile SKE arasında anlamlı korelasyonlar bildirilmektedir (örneğin: sosyal kimlik ile ilgili kaygılar $r = .32$, $p < .001$; madde kullanımı ile ilgili kaygılar $r = .11$, $p < .05$) (Şahin, 1990; Şahin ve Şahin, 1995'den aktaran Şahin, Durak Batıgün ve Uğurtaş, 2002). 14-20 yaş arasındaki 146 öğrenci ile yapılan bir çalışmada da ölçeğin BDE ile korelasyonu .59 ($p < .001$), Otomatik Düşünceler Ölçeği ile ise .58 ($p < .001$) olarak bildirilmektedir. Ayrıca ölçeğin uyumlu ve uyumsuz öğrencileri başarılı bir biçimde ayırdedebildiği belirtilmektedir (Hisli, 1990'den aktaran Şahin, Durak Batıgün ve Uğurtaş, 2002).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Uygulamalar Burdur Merkez ilçesindeki Cumhuriyet Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir. Verilerin analize uygunluğunu sağlayabilmek için uç değerlere bakılmış ve uç değerler verilerin analizinden önce çıkarılmıştır. Bu araştırmada elde edilen verilerin analizinde, ergenlerin cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri açısından algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı puanlarında farklılaşma olup olmadığını incelemek için iki yönlü MANOVA kullanılmıştır. Her bir bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlerdeki gruplara göre varyans eşitliği sağlayıp sağlamadığını kontrol etmek için Levene testi yapılmış (Kalaycı, 2006), (arkadaştan alınan sosyal destek için $F = 1.231$, aileden alınan sosyal destek için $F = .701$, öğretmenden alınan sosyal destek için $F = 1.334$, Toplam sosyal destek için $F = .778$, sürekli kaygı için $F = .439$, $p > .05$) varyans eşitliği sağlandığı, ayrıca Box's M değerinin de anlamlı çıkmadığı ve kovaryans matrislerinin eşit olduğu sonucuna ulaşılmış, MANOVA'nın temel varsayımlarının karşılandığı görülmüştür (Kalaycı, 2006). Veriler SPSS 15.0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. İstatistiksel sonuçların yorumlanmasında .05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

Bulgular

Ergenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı puanlarının incelenmesi: Ergenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından arkadaştan alınan sosyal destek, aileden alınan sosyal destek, öğretmenden alınan sosyal destek, toplam sosyal destek ve sürekli kaygı, puanlarında fark olup olmadığını tespit etmek için iki Yönlü MANOVA uygulanmış ve bulgular Tablo 1 ve 2'de sunulmuştur.

Tablo 1: Ergenlerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerine Göre Algılanan Sosyal Destek ve Sürekli Kaygı Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		Arkadaş SD		Aile SD		Öğretmen SD		Toplam SD		Sürekli Kaygı		
		n	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
K	9	27	74.70	11.69	52.07	9.02	35.44	9.52	162.22	23.14	38.81	8.32
	10	29	77.00	9.16	51.21	9.03	37.10	5.48	165.31	19.33	36.93	6.22
	11	14	71.14	10.93	44.00	10.33	31.43	7.88	146.57	23.77	34.64	6.87
	12	15	74.33	7.47	45.87	10.34	35.87	6.07	159.06	20.36	36.66	7.96
Toplam		85	74.84	10.09	49.35	9.86	35.42	7.58	159.61	22.15	37.11	7.36
E	9	49	69.86	12.09	50.18	10.34	34.33	6.61	154.37	32.46	36.02	7.40
	10	49	70.41	12.78	46.29	9.96	32.63	6.50	149.33	24.13	37.61	7.59
	11	11	69.73	10.22	44.28	10.56	28.09	8.04	142.09	15.85	43.36	8.75
	12	6	64.17	9.66	43.17	6.74	30.00	5.40	137.33	19.41	33.50	7.39
Toplam		115	69.78	12.06	47.59	10.21	32.78	6.83	150.16	22.78	37.27	7.62

Tablo 1 incelendiğinde en yüksek arkadaştan alınan sosyal destek puan ortalaması ($\bar{X}=77.00$) onuncu sınıf kız öğrencilere, en düşük arkadaştan alınan sosyal destek puan ortalaması on ikinci sınıf erkek öğrencilere ($\bar{X}=64.17$); en yüksek aileden alınan sosyal destek puan ortalaması dokuzuncu sınıf kız öğrencilere ($\bar{X}=52.07$), en düşük aileden alınan sosyal destek puan ortalaması on ikinci sınıf erkek öğrencilere ($\bar{X}=43.17$); en yüksek öğretmenden alınan sosyal destek puan ortalaması onuncu sınıf kız öğrencilere ($\bar{X}=37.10$), en düşük öğretmenden alınan sosyal destek puan ortalaması on birinci sınıf erkek öğrencilere ($\bar{X}=28.09$); en yüksek toplam sosyal destek puan ortalaması onuncu sınıf kız öğrencilere ($\bar{X}=165.31$), en düşük toplam sosyal destek puan ortalaması on ikinci sınıf erkek öğrencilere ($\bar{X}=137.33$); en yüksek sürekli kaygı puan ortalaması on birinci sınıf erkek öğrencilere ($\bar{X}=43.36$), en düşük sürekli kaygı puan ortalaması ise on ikinci sınıf erkek öğrencilere ($\bar{X}=33.50$) aittir. Ortalamalar arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek için yapılan iki yönlü MANOVA sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Ergenlerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerine Göre Algılanan Sosyal Destek ve Sürekli Kaygı Puanlarının İki Yönlü MANOVA Sonuçları

Etki	λ	F	Denence (Sd)	Hata (Sd)	p
Kesişim	0.20	2339.169*	4.000	189.000	.000
Cinsiyet	0.938	3.100*	4.000	189.000	.017
Sınıf düzeyi	0.881	2.036*	12.000	500.339	.020
Cinsiyet x Sınıf düzeyi	0.919	1.357	12.000	500.339	.185

*p<.05

Tablo 2’de görüldüğü gibi bağımlı değişkenlerin ortalamalarının ana etkisinde, cinsiyete göre ($\lambda=0,938$; $F_{(4-189)}=3.100$ p<.05) sınıf düzeyine göre ($\lambda=0,881$; $F_{(12-500)}=2.036$ p<.05) anlamlı farklılıklar görülmüştür. Cinsiyet x sınıf düzeyi ortak

etkilerine bakıldığında ise ($\lambda=0,919$; $F_{(12-500)}= 1.357$, $p>.05$) anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli [*multivariate*] anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla ANOVA yapılmıştır. ANOVA sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Ergenlerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerine Göre Algılanan Sosyal Destek ve Sürekli Kaygı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Cinsiyet					
Arkadaş Sd	1043.195	1	1043.195	8.139*	.005
Aile Sd	168.022	1	168.022	1.742	.188
Öğretmen Sd	430.770	1	430.770	8.764*	.003
Toplam Sd	4358.092	1	4358.092	8.894*	.003
Sürekli Kaygı	23.307	1	23.307	.414	.521
Sınıf Düzeyi					
Arkadaş Sd	388.818	3	129.606	1.011	.389
Aile Sd	1223.381	3	407.794	4.228*	.006
Öğretmen Sd	572.009	3	190.670	3.879*	.010
Toplam Sd	5132.933	3	1710.978	3.492*	.017
Sürekli Kaygı	156.184	3	52.061	.924	.430
Cinsiyet x Sınıf Düzeyi					
Arkadaş Sd	225.003	3	75.001	.585	.625
Aile Sd	154.318	3	51.439	.533	.660
Öğretmen Sd	135.464	3	45.155	.919	.433
Toplam Sd	1124.538	3	374.846	.765	.515
Sürekli Kaygı	655.511	3	218.504	.879	.420
Hata					
Arkadaş Sd	24609.529	192	128.175		
Aile Sd	18516.706	192	96.441		
Öğretmen Sd	9437.591	192	49.154		
Toplam Sd	94075.641	192	489.977		
Sürekli Kaygı	10815.141	192	56.329		
Toplam					
Arkadaş Sd	1061182.000	200			
Aile Sd	487554.000	200			
Öğretmen Sd	240403.000	200			
Toplam Sd	4858731.000	200			
Sürekli Kaygı	288328.000	200			

* $p<.05$

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet ana etkisi açısından arkadaştan alınan sosyal destek ($F_{(1-192)}=8.139$, $p<.05$), öğretmenden alınan sosyal destek ($F_{(1-192)}=8.764$, $p<.05$) ve toplam sosyal destek puanlarının ($F_{(1-192)}=8.894$, $p<.05$) farklılaştığı,

aileden alınan sosyal destek ve sürekli kaygı puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür.

Sınıf düzeyi ana etkisi açısından aileden alınan sosyal destek ($F_{(3-192)}=4.228$, $p<.05$), öğretmenden alınan sosyal destek ($F_{(3-192)}=3.879$, $p<.05$) ve toplam sosyal destek ($F_{(3-192)}=3.492$, $p<.05$) puanlarının farklılaştığı, arkadaşta alınan sosyal destek ve sürekli kaygı puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Cinsiyet ve sınıf düzeyi etkileşimleri açısından ise anlamlı farklılıkların olmadığı saptanmıştır.

Yapılan karşılaştırmalar sonucu cinsiyet açısından bakıldığında kız öğrencilerin ($\bar{X}=74.84$) erkek öğrencilere ($\bar{X}=69.78$) göre arkadaşta aldıkları sosyal destek, kız öğrencilerin ($\bar{X}=35.42$), erkek öğrencilere göre ($\bar{X}=32.78$) öğretmenden aldıkları sosyal destek, kız öğrencilerin ($\bar{X}=159.61$) erkek öğrencilere ($\bar{X}=150.16$) göre toplam sosyal destek puan ortalamaları daha yüksektir.

Sınıf düzeyi açısından yapılan karşılaştırmalarda Tukey HSD testi sonucuna göre, dokuzuncu sınıf öğrencilerin ($\bar{X}=50.85$) aileden alınan sosyal destek ortalamaları, on birinci sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=44.12$) göre, dokuzuncu sınıf ($\bar{X}=34.72$) ve onuncu sınıf ($\bar{X}=34.29$) öğrencilerinin öğretmenden aldıkları sosyal destek ortalamaları on birinci sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=29.96$) göre, dokuzuncu ($\bar{X}=157.16$) ve onuncu sınıf ($\bar{X}=155.26$) öğrencilerinin toplam sosyal destek puan ortalamaları on birinci sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=144.60$) göre daha yüksektir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada cinsiyet ana etkisi açısından arkadaşta alınan sosyal destek, öğretmenden alınan sosyal destek ve toplam sosyal destek puanlarının farklılaştığı, aileden alınan sosyal destek ve sürekli kaygı puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Yapılan karşılaştırmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre arkadaşta aldıkları sosyal destek, öğretmenden aldıkları sosyal destek ve toplam sosyal destek düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Sınıf düzeyi ana etkisi açısından aileden alınan sosyal destek, öğretmenden alınan sosyal destek ve toplam sosyal destek puanlarının farklılaştığı, arkadaşta alınan sosyal destek ve sürekli kaygı puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Yapılan karşılaştırmalarda dokuzuncu sınıf öğrencilerin aileden alınan sosyal destek düzeyleri, on birinci sınıf öğrencilerine göre, dokuzuncu sınıf ve onuncu sınıf öğrencilerinin öğretmenden aldıkları sosyal destek düzeyleri on birinci sınıf öğrencilerine göre, dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencilerinin toplam sosyal destek düzeyleri on birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ve sınıf düzeyi etkileşimleri açısından ise anlamlı farklılıkların olmadığı saptanmıştır.

Çalışmanın ilk bulgusu cinsiyete göre algılanan sosyal destek düzeyinin farklılaşması, sürekli kaygı düzeyinin ise farklılaşmaması, kız öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin erkeklere göre daha yüksek bulunmasıdır. Bu sonuç kızların yetiştirilme tarzlarından kaynaklanan destekleme ve desteklenme özelliklerinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca kızların erkeklere göre kendilerini diğerlerine daha

kolay açmalarından ve bu sayede de zor durumlarda sosyal destek alabilmelerinin kolaylaşmasından kaynaklanmış olabilir. Reevy ve Maslach (2001) kızların sosyal destek algılarının erkeklerden yüksek olmasını hem kadın olmaya ait bir takım özelliklerden hem de sosyal çevreden kaynaklanan çeşitli farklılıklardan kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Alan yazına bakıldığında, Savi-Çakar ve Karataş (2011), ergenlerin cinsiyetlerine göre algıladıkları sosyal desteklerinde anlamlı farklılıklar belirlemiş ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre algıladıkları sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Banaz (1992), Allen ve Stoltenberg (1995), Kahrman ve Polat (2003), Arıcıoğlu (2008), Kartal ve Çetinkaya (2009), Yamaç (2009), kız öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin erkeklerin algıladığı sosyal destek düzeyinden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu bulgular çalışmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Alan yazın incelendiğinde sosyal destek algısının cinsiyete göre incelendiği çalışmalarda çelişkili sonuçlar olduğu da göze çarpmaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde Ham ve diğer. (2005), Demirtaş (2007), Çeçen (2008) algılanan sosyal desteğin cinsiyete göre değişmediğini saptamışlardır. Ayrıca sürekli kaygı ile ilgili alan yazına bakıldığında da çelişkili durum göze çarpmaktadır. Gürsoy (2006), Başaran, Taşğın, Sanioğlu ve Taşkın (2009), cinsiyet açısından sürekli kaygı düzeyinin farklılaşmadığını saptamışlardır. Bu bulgular araştırma sonucu ile paralellik gösterirken, Sekmenli (2000), Özyürek ve Demiray (2010)'ın kız öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin erkek öğrencilerin sürekli kaygı düzeyinden anlamlı olarak daha yüksek bulunması bulgusu araştırma sonucu ile gelişmektedir.

Çalışmanın diğer bir bulgusu sınıf düzeyine göre algılanan sosyal destek düzeyinin farklılaşması, sürekli kaygı düzeylerinin farklılaşmamasıdır. Dokuzuncu sınıfların algıladıkları sosyal destek düzeyleri diğer sınıflara göre anlamlı olarak farklılaşmış ve yüksek bulunmuştur. Bu bulgu öğrencilerin okula ilk geldikleri zamanlarda daha çok toplumsal destek arayışında olduğundan, okulun ilk yılında aileden ve öğretmenlerden daha çok sosyal yardım almalarından kaynaklanmış olabilir. Ayrıca on birinci sınıfta öğrencilerin sınavlara yoğunlaştıkları ve daha çok kendi kabuklarına çekilerek kendilerine yetmeye çalışmalarından, sınav stresi ile kendilerini yalnızlaşmış hissetmelerinden ve kendilerini dokuzuncu sınıflara göre daha yetişkin algılayarak daha az yardım istemelerinden kaynaklanmış olabilir. Boyacıoğlu ve Küçük (2011) de sınavların öğrencilerin yaşamında zaman zaman sıkıntı yarattığını öğrencilerin bu durumu tehdit edici algıladıklarını ve aslında kendini koruma, mutlu olma, düşünme, sevmeye ve kendini gerçekleştirme eğilimine sahip insanın bu zamanlarda mantıksız inançlar geliştirerek kendi içlerine çekilebildiklerini belirtmektedir. Alan yazına bakıldığında, Ünsar ve diğer. (2009), Kartal ve Çetinkaya (2009), algılanan sosyal desteğin sınıf düzeylerine göre farklılaştığını saptamıştır. Özyürek ve Demiray (2010) sürekli kaygı düzeyini yaş açısından incelediği çalışmada anlamlı sonuçlara ulaşamamıştır. Öğrencilerin yaşları yükseldikçe sürekli kaygılarında anlamlı farklılıklar olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgular çalışmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Öneriler

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler sıralanabilir. Bu çalışmada algılanan sosyal destek ile sürekli kaygı değişkenleri bir arada ele alınmıştır. Yeni çalışmalarda daha farklı değişkenlerle ortak etkilere bakılabilir. Bu çalışmada ergen grubu üzerinde çalışılmıştır yeni çalışmalarda daha küçük yaş grupları üzerinde çalışılabilir. Bu çalışmada erkeklerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) servislerindeki okul psikolojik danışmanları tarafından erkek öğrencilerle bu konuda grup çalışmaları yapılabilir. Bu çalışmada on birinci sınıfların algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Yine bu öğrencilere Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma servislerindeki okul psikolojik danışmanları destek çalışmaları yapabilirler.

Kaynakça

- Akboy, R. (1998). *Fen Lisesi ve Genel Lise Öğrencilerinin Benlik kavram, Denetim Odağı ve Sürekli Kaygı Açısından Karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi 7. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya.
- Allen, S. F. & Stoltenberg, C. D. (1995). "Psychological Separation of Older Adolescents and Young Adults From Their Parents: An Investigation of Gender Differences". *Journal of Consulting and Development*, 73, 542–546.
- Arıcıoğlu, A. (2008). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Banaz, M. (1992). *Lise Öğrencilerinde Sosyal Destek Kaynakları ve Stres İle Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Barrera, M., Fleming, C. F. & Khan, F. S. (2004). "The Role of Emotional Social Support in the Psychological Adjustment of Siblings of Children with Cancer". *Child Care Health Development*, 30(2), 103–111.
- Başaran, M.H., Taşgın, Ö, Sanioğlu, A. ve Taşkın, A.K. (2009). "Sporcularda Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 533-542.
- Boyacıoğlu, N.E. ve Küçük, L. (2011). "Ergenlikte Mantık Dışı İnançlar Sınav Kaygısını Nasıl Etkiliyor?". *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 40-45.
- Callaghan, P. & Morrissey, J. (1993). "Social Support and Health: A Review". *Journal of Advanced Nursing*, 18, 203–210.
- Calvete, E. & Connor-Smith, JK. (2006). "Perceived Social Support, Coping, and Symptoms of Distress in American and Spanish Students". *Anxiety, Stress, and Coping*, 19(1), 47- 65.
- Canbaz, S., Sünter, T., Pekşen, Y. (2005). "Samsun Çıraklık Eğitim Merkezine Devam Eden Çırakların Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi".

Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül, 16-22.

Cobb, S. (1976). "Social Support as a Moderator of Life Stress". *Psychosomatic Medicine*, 38, 300-314.

Colarossi, L. G. & Eccles, J. S. (2003). "Differential Effects of Support Providers on Adolescents' Mental Health". *Social Work Research*, 27(1), 19-30.

Cotton, C. R., & Range, L. M. (1996). "Suicidality, Hopelessness, and Attitudes Toward Life and Death in Clinical and Nonclinical Settings". *Death Studies*, 20, 601-610.

Coşkun, Y. ve Akkaş, G. (2009). "Engelli çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 213-227.

Çeçen, A.R. (2008). "Öğrencilerinin Cinsiyetlerine ve Anababa Tutum Algılarına Göre Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.

Çelikel-Çam F. ve Erkorkmaz, Ü. (2008). "Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Umutsuzluk Düzeyleri ile İlişkili Etmenler". *Nöropsikiyatri Arşivi*, 45, 122-9.

Demaray, M.K., Malecki, C.K., Davidson, L.M., Hodgson K.K. & Rebus, P.J. (2005). "The Relationship Between Social Support and Student Adjustment: A Longitudinal Analysis". *Psychology in The Schools*. 42, 691-706.

Demirtaş, A.S. (2007). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

DuRant, R. H., Cadenhead, C., Pendergrast, R. A., Slavens, G., & Linder, C. W. (1994). "Factors Associated With The Use of Violence Among Urban Black Adolescents". *American Journal of Public Health*, 84, 612-617.

Eisen, A.R., & Kearney, C.A. (1995). *Practitioner's Guide to Treating Fear and Anxiety in Children and Adolescents: A Cognitive-Behavioral Approach*. Northvale, NJ: Jason Aronson.

Erkan, Z. (2005). "Eğitsel Rehberlik". (Ed: E. Uzman), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, İstanbul: Lisans Yayıncılık, s. 79-96.

Girgin, G. (1990). *Farklı Sosyo-Ekonomik Kesimden 13-15 Yaş Grubu Öğrencilerde Kaygı Alanları ve Kaygı Düzeylerinin Başarı İle İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Gökler, I. (2007). "The Standardization Study of Social Support Assessment Scale For Child And Adolescent: Factorial Structure, Validity and Reliability". *Journal of Child and Adolescent Mental Health* 12 (2), 83-91.

Gürsoy, F. (2006). "Farklı Sosyo Ekonomik Düzeydeki Ergenlerin Benlik Tasarım Düzeyleri İle Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi". *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 183-190.

Hovardaoğlu, S. (1997). "Stres Belirtileri İle Durumsal ve Sürekli Kaygının Yordanması". *Kriz Dergisi*, 5 (2), 127-134.

Friborg, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J. H., & Martinussen, M. (2003). "A New Rating Scale For Adult Resilience: What Are The Central Protective Resources Behind Healthy Adjustment?" *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12(2), 65-76.

Ham, L., Hayes, SA & Hope, DA. (2005). "Gender Differences in Social Support For Socially Anxious Individuals". *Cognitive Behaviour Therapy*, 34(4), 201-206.

Hoffman, M. A., Ushpiz, V. & Levy-Shiff, R. (1988). "Social Support and Self-Esteem in Adolescence". *Journal of Youth and Adolescence*, 17(4), 307-316.

Holt, M. K, & Espelage, D. L. (2005). "Social Support as a Moderator Between Dating Violence Victimization and Depression/Anxiety Among African-American and Caucasian Adolescents". *School Psychology Review*, 34(3), 309-328.

Kahrıman, İ. ve Polat, S. (2003). "Adölesanlarda Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki". *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(2), 13-24.

Kahrıman, İ. ve Yeşilçiçek, K. (2007). "Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Aile ve Arkadaşlarından Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(1), 10-21.

Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Karataş, Z. (2011). "Okul Pansiyonunda Kalan Ergenlerin Kaygı Düzeyleri ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 208-222.

Kartal, A. ve Çetinkaya, B. (2009). "Yüksekokul Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Durumları ve Sosyal Desteği Etkileyen Faktörler". *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 3-20.

Kapıkıran, N. A. (2001). "Lise Öğrencilerindeki Psikopatolojik Belirtilerin Cinsiyet ve Sınıf Değişkenleri Açısından İncelenmesi". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 34-39.

Köknel, Ö. (1995). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik (13. Baskı)*. İstanbul: Altın Kitabevi.

Lara, M. E., Leader, J. & Klein, D. N. (1998). "What is Social Support?" *Harvard Mental Health Letter*, 14(12), 6-8.

Metin, Ö., Özkoç, Ş., Gök-Özer, F., Beydağ, D.K. (2008). "Denizli Çıraklık Eğitim Merkezine Devam Eden Gençlerin Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi". *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(2), 113-118.

Mason, W. A. (2004). "General and Specific Predictors of Behavioral and Emotional Problems Among Adolescents". *Journal of Emotional and Behavioral Disorders* 12(1), 49-61.

Öner N. ve LeCompte A. (1983). *Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Özusta, H.Ş. (1995). "Çocuklar İçin Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri Uyarılama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 32-44.

Öztürk, H., Sevindik, FN. ve Yaman, SÇ. (2006). "Öğrencilerde Yalnızlık ve Sosyal Destek İle Bunlara Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 383-394.

Özyürek, A. ve Demiray, K. (2010). "Yurtta ve Ailesi Yanında Kalan Ortaöğretim Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması". *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(2), 247-256.

Reevy, G.M. ve Maslach, C. (2001). "People's Use of Social Support: Gender and Personality Differences". *Sex Roles*, 44, 437-459.

Sarı, D., Khorshid, L. ve Eşer, İ. (2011). "Hastaneye Yatan Hastaların Algıladıkları Sosyal Destek İle Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 27(2), 1-9.

Savi-Çakar, F. ve Karataş, Z. (2011). "Ergenlerin Yılmazlık Düzeyleri İle Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki". *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 36(387), 12-20.

Sekmenli, T. (2000). *Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya

Shonkoff, J. P. (1984). "Social Support and The Development of Vulnerable Children". *American Journal Public Health*, 74(4), 310-312.

Şahin, N.H., Durak Batıgün, A. ve Uğurtaş, S. (2002). "Kısa Semptom Envanteri (KSE): Ergenler İçin Kullanımının Geçerlik Güvenirlik ve Faktör Yapısı". *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 125-135.

Ünsar, S., Kurt-Sadırlı, S., Demir, M., Zafer, R. ve Erol, Ö. (2009). "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri ve Etkileyen Etmenler". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 1(1), 17-29.

Weems, CF, Taylor, LK, Marks, AB., & Varela, RE. (2010). "Anxiety Sensitivity in Childhood and Adolescence: Parent Reports and Factors that Influence Associations with Child Reports". *Cognitive Therapy Research*, 34, 303-315.

Wilde, J. (1995). *Treating Anger, Anxiety, and Depression in Children and Adolescents*. United States of America: Taylor and Francis Ltd.

Yamaç, Ö. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek İle Stresle Başa Çıkma Stilleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yıldırım, İ. (1997). "Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliği ve Geçerliliği". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.

Yılmaz, E., Yılmaz, E. ve Karaca, F. (2008). "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi". *Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71-79.